

NHẬN THỨC VỀ NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA THEO TÌNH THẦN ĐẠI HỘI LẦN THỨ XII CỦA ĐẢNG

Ths. Nguyễn Trọng Cúc

Khoa lý luận Mác – Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh

Quá trình hình thành và phát triển tư duy của Đảng về sự thay đổi cơ chế quản lý kinh tế, sự hình thành và ra đời nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là cả một quá trình tìm tòi trải nghiệm, phát triển từ thấp đến cao, từ chưa đầy đủ, chưa hoàn thiện đến càng đầy đủ, hoàn thiện hơn. Điều đó thể hiện rất rõ trong quá trình phát triển trong nhận thức của Đảng qua các kì đại hội từ đại hội VI đến đại hội XII. Cùng với quá trình đó thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa tiếp tục được hoàn thiện, bổ sung, vai trò, hiệu quả, sức cạnh tranh của các chủ thể kinh tế, các loại hình doanh nghiệp trong nền kinh tế được nâng lên. Môi trường đầu tư và kinh doanh được cải thiện, bình đẳng và thông thoáng hơn, vai trò của nhà nước được điều chỉnh phù hợp hơn với cơ chế thị trường, ngày càng phát huy vai trò dân chủ trong đời sống kinh tế - xã hội. Việc huy động và phân bổ các nguồn lực gắn với chiến lược, quy hoạch, kế hoạch phát triển kinh tế xã hội đã từng bước phù hợp với cơ chế thị trường, hạn chế và kiểm soát độc quyền kinh doanh.

Hội nhập quốc tế sâu rộng trên nhiều cấp độ, đa dạng về hình thức, từng bước thích ứng với nguyên tắc và chuẩn mực của thị trường toàn cầu. Tuy nhiên, tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng đã đánh giá. Việc hoàn thiện thể chế kinh tế còn chậm, thiếu kiên quyết, hệ thống pháp luật, cơ chế, chính sách chưa hoàn chỉnh và đồng bộ, chất lượng không cao, chưa đáp ứng được yêu cầu đổi mới mô hình tăng trưởng, cơ cấu lại nền kinh tế. Kết quả triển khai, thực thi thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa còn hạn chế, chưa tạo được đột phá lớn trong huy động, phân bổ và sử dụng hiệu quả các nguồn lực phát triển, quyền tự do kinh doanh chưa được tôn trọng đầy đủ, môi trường đầu tư kinh doanh không thật sự thông thoáng đảm bảo cạnh tranh lành mạnh, bình đẳng giữa các doanh nghiệp. Doanh nghiệp nhà nước hoạt động kém hiệu quả, chưa thể hiện được vai trò là lực lượng nòng cốt của kinh tế nhà nước... Hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước chưa cao, kỉ luật, kỉ cương không nghiêm, nhà nước còn can thiệp trực tiếp quá lớn trong nền kinh tế. Hội nhập kinh tế quốc tế còn chưa kết hợp và phát huy tốt nguồn lực bên ngoài với nguồn lực bên trong để phát triển. Những hạn chế

và yếu kém nêu trên chủ yếu là do nhận thức về nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa còn chưa đầy đủ, năng lực xây dựng và thực thi thể chế kinh tế còn nhiều bất cập. Chính vì vậy Đại hội XII của Đảng đã chỉ rõ: “tiếp tục thống nhất nhận thức về nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nền kinh tế vận hành đầy đủ, đồng bộ theo các quy luật của kinh tế thị trường, đồng thời bảo đảm định hướng xã hội chủ nghĩa phù hợp với từng giai đoạn phát triển của đất nước, đó là nền kinh tế thị trường hiện đại và hội nhập quốc tế có sự quản lý của nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa do Đảng cộng sản Việt Nam lãnh đạo nhằm mục tiêu: dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”¹. Mô hình nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta chưa có tiền lệ trên thế giới, thực tiễn hơn 30 năm qua cho thấy đây là mô hình phù hợp với bối cảnh điều kiện và nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Trong thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội việc nhận thức đúng về bản chất và đặc trưng của mô hình kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa có ý nghĩa quyết định đối với đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước, làm chủ của nhân dân, tạo động lực mới cho sự phát triển kinh tế - xã hội”

Để phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta, một mặt, phải nhận thức đầy đủ, tôn trọng và vận dụng đúng đắn các quy luật khách quan của kinh tế thị trường, thông lệ quốc tế phù hợp với điều kiện phát triển của Việt Nam; bảo đảm đúng định hướng xã hội chủ nghĩa, phải giải quyết một cách đồng bộ giữa thể chế kinh tế với thể chế chính trị, xã hội, giữa nhà nước, thị trường và xã hội. Gắn kết hài hòa giữa tăng trưởng kinh tế với tiến bộ và công bằng xã hội, phát triển văn hóa và bảo vệ môi trường.

Kế thừa có chọn lọc thành tựu phát triển kinh tế thị trường của nhân loại và kinh nghiệm tổng kết từ thực tiễn đổi mới ở nước ta, chủ động và tích cực hội nhập kinh tế quốc tế, đồng thời giữ vững độc lập, chủ quyền quốc gia, giữ vững an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội. Để làm được điều đó cần phải nâng cao nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, hiệu lực và hiệu quả quản lý của nhà nước, phát huy sức mạnh của cả hệ thống chính trị trong quá trình hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa.

¹ Đảng cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2016, Tr.102.

Nền kinh tế thị trường Việt Nam cần xây dựng phải là một nền kinh tế thị trường hiện đại, tiến tới mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh. Bởi vậy ngoài những đặc trưng mang tính phổ biến của nền kinh tế thị trường tự do, nền kinh tế thị trường hiện đại ngày nay còn mang một đặc trưng đó là:

Nền kinh tế thị trường hiện đại dựa trên nền tảng sở hữu hỗn hợp của các chủ thể thị trường, chế độ cổ phần chiếm ưu thế phổ biến, đây là kết quả xã hội hóa sản xuất và xã hội hóa sở hữu ở trình độ cao do yêu cầu phát triển lực lượng sản xuất, cách mạng khoa học và công nghệ quy mô sản xuất kinh doanh và trình độ quản lý... Kinh tế thị trường hiện đại dựa trên những thành tựu của khoa học và công nghệ hiện đại. Kinh tế tri thức, khoa học và công nghệ hiện đại là một trong những nhân tố quyết định trực tiếp đến sự giàu có, hùng mạnh và văn minh của mọi quốc gia. Là một nền kinh tế có cơ cấu kinh tế hiện đại, trong đó có: công nghiệp và thị trường hiện đại, hệ thống kết cấu hạ tầng hiện đại, các ngành dịch vụ cao cấp chiếm ưu thế trong nền kinh tế và có tỷ trọng đóng góp cao nhất cho tăng trưởng, nông nghiệp và nông thôn được phát triển trên nền tảng công nghiệp hiện đại. Kinh tế tiền tệ được vận hành bởi thể chế tiền tệ hiện đại, sự độc lập của ngân hàng trung ương, doanh nghiệp cổ phần và chế độ quản trị hiện đại là mô hình kinh doanh phổ biến.

Nền kinh tế thị trường hiện đại, dựa trên nguồn nhân lực chất lượng cao, làm chủ được khoa học và công nghệ trình độ quản lý hiện đại. Trong nền kinh tế hiện đại được vận hành bởi thể chế thị trường hiện đại, thể chế quản lý nhà nước hiện đại và chế độ quản trị công ty hiện đại. Nền kinh tế thị trường hiện đại đòi hỏi phải giải quyết tốt mối quan hệ giữa nhà nước - thị trường - doanh nghiệp nhằm thỏa mãn những yêu cầu phát triển trong bối cảnh hiện đại dưới tác động trực tiếp của toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế, của cách mạng khoa học công nghệ hiện đại và kinh tế tri thức, xã hội thông tin. Trong nền kinh tế thị trường hiện đại phải dựa trên một hệ thống an sinh xã hội hiện đại và một hệ thống phúc lợi vì mục tiêu phát triển con người.

Như vậy bản chất của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là lấy con người làm trung tâm, con người vừa là mục tiêu, vừa là động lực của quá trình phát triển.

Tiếp tục phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa trên cơ sở hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ, thống nhất, phát huy nội lực, hội nhập, hợp tác quốc tế,

gắn chặt với phát triển văn hóa, thực hiện tiến bộ và công năng xã hội, bảo vệ môi trường, thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, lãnh đạo của Đảng, thực hiện thắng lợi mục tiêu dân giàu nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa./.